

KS. ANDRZEJ DOBRZYŃSKI

„JEZU, UFAM TOBIE” A NABOŻEŃSTWO MARYJNE W ŁAGIEWNIKACH

Co łączy Matkę Chrystusa, św. Faustynę i Kościół pielgrzymujący po drogach współczesnego świata? Według Jana Pawła II jest to „hymn na cześć miłosierdzia”, jaki całym swym życiem wznoszą do Boga¹ Celem niniejszego opracowania jest pokazanie maryjnego wymiaru nabożeństwa do Bożego Miłosierdzia. Przedstawimy pobożność maryjną Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia i znaczenie widzeń Maryi, jakich doświadczyła Siostra Faustyna, oraz mariologiczny wątek encykliki *Dives in misericordia* Jana Pawła II. Określimy ich wpływ na formowanie się nabożeństwa maryjnego w Łagiewnikach.

Nabożeństwo do Matki Miłosierdzia nie stanowi oficjalnego kultu w Kościele powszechnym. Występują jednak konkretne formy tego nabożeństwa w ośrodkach lokalnych, jak na przykład w Ostrej Bramie w Wilnie, czy w Zgromadzeniu Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. Teolodzy wskazują na jego „pokrewieństwo” z kultem Niepokalanego Poczęcia, Matki Nieustającej Pomocy czy Wspomożycielki Wiernych² Jaka jest sytuacja nabożeństwa do Matki

Ks. dr ANDRZEJ DOBRZYŃSKI, PAT w Krakowie, Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie; adres do korespondencji – e-mail: adobrzynski@poczta.onet.pl

¹ Por. J a n P a w e ł II, *Dar Boży dla naszych czasów. (Kanonizacja bł. Siostry Faustyny Kowalskiej)*, w: t e n ż e, *Wielki Jubileusz Roku 2000*, Watykan 2001, s. 228-229.

² Por. T. S i u d y, *Matka Miłosierdzia*, w: *Encyklika Ojca Świętego Jana Pawła II o Bożym Miłosierdziu „Dives in misericordia” Tekst i komentarze*, red. S. Grzybek, M. Jaworski, Kraków 1981, s. 155. A. Krupa jest autorem studium o Matce Miłosierdzia. W pierwszej części omawia historię powstawania nabożeństwa, przytacza myśl wybitnych teologów średniowiecza, wypowiedzi papieży i zajmuje się też problematyką przeciwstawienia miłosierdzia Maryi i sprawiedliwości Chrystusa. W drugiej części sytuuje tematykę miłosierdzia Maryi w kontekście tajemnicy miłosierdzia Boga i Chrystusa. Zob. A. L. K r u p a, *Maryja Matka Miłosierdzia*, w: *Ewangelia miłosierdzia*, red. W. Granat, Poznań 1970, s. 111-173.

Miłosierdzia po kanonizacji Siostry Faustyny i w świetle nauczania Jana Pawła II? Perspektywa łagiewnickiego sanktuarium pozwoli nie tylko wskazać aktualną kondycję maryjnego nabożeństwa, lecz także zaznaczyć kierunki jego dalszego rozwoju.

I. MATKA I MIŁOSIERNIA PRZEŁOŻONA

Geneza kultu maryjnego w łagiewnickim sanktuarium łączy się z duchowością Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. Ukazuje, że z tajemnicą Bożego Miłosierdzia wiąże się tajemnica Maryi.

Zgromadzenie, założone w Warszawie w 1862 roku przez Teresę Ewę Potocką, przejęło maryjne nabożeństwo od francuskiego zgromadzenia ufundowanego przez Teresę Rondeau w Laval. Pełnienie dzieł miłości bliźniego w zgromadzeniu polskim wspierano nie tylko medytowaniem tajemnicy Chrystusa, lecz także rozważaniem „cnót i uczuć Jego Matki i Opiekunki” oraz naśladowaniem Jej „cierpliwości, słodyczy i więcej niż macierzyńskiej litości do grzeszników”³ Święto patronalne Matki Miłosierdzia zgromadzenie polskie, podobnie jak francuskie, obchodziło dnia 5 sierpnia w liturgiczne wspomnienie Matki Bożej Śnieżnej⁴

Siostry uczyły się maryjnej postawy przede wszystkim przez modlitwę. Trzy razy w ciągu dnia odmawiano „Anioł Pański” O godzinie 10 przed południem śpiewano „Ave, maris Stella”, a o 16 po południu „Magnificat” Do obowiązkowych modlitw należały także „Godzinki o Niepokalanym Poczęciu NMP” odprawiane po łacinie. W modlitewniku sióstr, wydanym w 1930 roku, znajdowały się tak powszechnie znane modlitwy, jak „Pod Twoją obronę”

³ Por. *Konstytucje Towarzystwa Matki Bożej Miłosierdzia*, Płock 1909, s. 6.

⁴ Liturgiczne wspomnienie rocznicy poświęcenia rzymskiej bazyliki Najświętszej Panny Maryi Większej łączy się z okresem, w którym Kościół teologicznie ugruntował doktrynę o Bożym macierzyństwie Maryi i potwierdził ją dogmatycznie na Soborze w Efezie 431 roku. (Miało to miejsce na początku sierpnia 431 roku). Papież św. Sykstus III wystawił w latach 432-440 okazałą świątynię ku czci Matki Bożej. Zbudował ją na miejscu poprzedniej pochodzącej z IV wieku. W świątyni czczony jest wizerunek Matki Bożej trzymającej Dziecię Jezus datowany na XII wiek. Por. W Z a l e s k i, *Rok kościelny*, t. II, Warszawa 1993, s. 234-237; G. A l b e r i g o, *Historia de los concilios ecuménicos*, Salamanca 1993, s. 76-77

„Litania loretańska” i rozważania różańcowe oraz nowenna do M. B. Nieustającej Pomocy⁵

Dla nabożeństwa istotną wagę mają dwie modlitwy: antyfona „Salve Regina, Mater Misericordiae” i „Koronka do Matki Miłosierdzia”. Antyfonę odmawiano rano po Mszy świętej i przed modlitwą różańcową. Koronka składała się z modlitwy na rozpoczęcie i powtarzanej w trzech dziesiątkach prośby, aby Maryja wyprosiła miłosierdzie, oraz modlitwy na zakończenie⁶. Należy podkreślić, że te dwie modlitwy do Matki Miłosierdzia, odmawiane przez siostry, łączone były z misterium Chrystusa. Modlitwa ta ma charakter modlitwy chrystologicznej. Celem miłosiernej postęgi Maryi jest danie Jezusa. Wymowny jest kontekst eucharystyczny odmawiania „Witaj Królowo”. Siostry miały zwyczaj odmawiania tej modlitwy po Mszy świętej⁷. „Koronka do Matki Miłosierdzia” występuje obok ówczesnej formy „Koronki do miłosiernego Jezusa”. W ten sposób prośba o miłosierdzie Jezusa: „O mój Jezus miłosierdzia!” została wzmocniona przez modlitwę do Maryi: „Matko Miłosierdzia, uproś nam miłosierdzie u Syna Twego”

Wyrazem szczególnego kultu do Matki Bożej Miłosierdzia był uroczysty akt obrania Maryi jako generalnej przełożonej zgromadzenia, który odbył się 5 sierpnia 1937 roku w domu zakonnym w Warszawie. Wszystkie wspólnoty domowe dokonały tego uroczystego aktu dnia 15 sierpnia tegoż roku. Siostry prosiły Najświętszą Pannę o łaskę naśladowania Jezusa miłosiernego „wobec wszelkiej nędzy ludzkiej”. Przynęcały budzić ufność w Miłosierdzie Boże nad światem. Oddały się macierzyńskiemu miłosierdziu Maryi, pragnąc w nim odnajdywać oparcie w cierpieniu, przeciwnościach i w chwili śmierci⁸.

Warto podkreślić, że już na początkowym etapie nabożeństwo do Matki Miłosierdzia nosiło znamiona pobożności złączonej z kultem Chrystusa. Nie miało charakteru odrębnego nabożeństwa, bez odniesienia do zasadniczego charyzmatu zgromadzenia. We wszystkich domach zgromadzenia, także w krakowskim, zewnętrznym wyrazem pobożności jest figura Matki Bożej

⁵ Zob. *Zbiór modlitw używanych w Zgromadzeniu s.s. Matki Bożej Miłosierdzia*, Kraków 1931. Polecenie odmawiania „Godzinek” *Konstytucje Sióstr Zgromadzenia Matki Bożej Miłosierdzia*, Warszawa 1930, s. 41-42.

⁶ Por. tamże, s. 83, 250-251. Prawdopodobnie koronka powstała na początku XX wieku. Nie podaje jej *Zbiór modlitw codziennych* z 1903 roku, a znajduje się ona w modlitewniku z 1930 roku.

⁷ Analiza teologiczna „Salve Regina”, K r u p a, *Maryja Matką Miłosierdzia*, s. 120-123.

⁸ *Akt elekcji Matki Bożej Miłosierdzia na Przełożoną Generalną Zgromadzenia*, w: *Tobie Panie zaufałem. Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia*, Warszawa 1986, s. 111-114.

przedstawiająca Madonnę okrytą płaszczem, który jakoby rozpościera nad ludźmi szukającymi opieki. Figura taka umieszczona jest w głównym ołtarzu w kaplicy sióstr w Łagiewnikach i przy głównym budynku zgromadzenia, przed wejściem do kaplicy.

Obecnie wyrazem nabożeństwa do Matki Bożej Miłosierdzia jest nowenna przed patronalnym świętem zgromadzenia. Siostry łączą wspomnienie Matki Bożej Śnieżnej z prawdą o Bożym macierzyństwie Maryi. Szerzą cześć dla Maryi jako Matki Miłosierdzia Wcielonego. Podkreślają, że Najświętsza Pan-
na uczy dawać Jezusa. Jest to zasadnicza postawa miłosierdzia. Innym przejawem kultu jest codzienne odmawianie koronki do Matki Bożej Miłosierdzia, a przez cały miesiąc sierpień koronka jest śpiewana podczas wieczornych nabożeństw. Modlitewniki, krzewiące nabożeństwo do Miłosierdzia Bożego, zawierają teksty rozważań, koronkę i pieśni do Matki Miłosierdzia. Teksty dotyczące nabożeństwa do Matki Bożej stanowią część wydawnictw poświęconych kultowi miłosierdzia Bożego. O rozwoju nabożeństwa świadczą również powstające nowe pieśni do Matki Miłosierdzia⁹

II. JEZUS PRZYCHODZI Z MARYJĄ

Mistyczne doświadczenia Siostry Faustyny Kowalskiej „wzbogaciły ducha zgromadzenia i wniosły nowe formy kultu Bożego Miłosierdzia”¹⁰ Syntetyczny szkic tych „objawień” pozwoli zobaczyć, że nabożeństwo maryjne w ramach kultu Bożego Miłosierdzia zostało teologicznie ugruntowane i zyskało nowe możliwości rozwoju.

⁹ Zob. W. K u b a c k i, E. S i e p a k, *Bóg bogaty w miłosierdzie. Rozważania i modlitwy do miłosierdzia Bożego*, Kraków–Łagiewniki 1993, s. 263-287, 364-369; zob. Zgromadzenie Matki Bożej Miłosierdzia, *Do miłosierdzia Twego*, Kraków 2005², s. 121-139. Świadectwem pogłębiania maryjnej duchowości może być fakt, że w „Konstytucjach” wydanych w 1985 roku, paragraf poświęcony Patronce zgromadzenia został zredagowany przez nawiązanie do encykliki *Dives in misericordia* (nr 9). Por. *Konstytucje i dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia*, Warszawa–Rzym 1985, s. 11.

¹⁰ *Konstytucje i dyrektorium Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia*, s. 99. Pobożność maryjną Siostry Faustyny ukształtował rodzinny dom, tradycyjne nabożeństwa i modlitwy. Cechowała ją głęboka więź z Maryją, prostota oraz wrażliwość. Por. E. S i e p a k, N. D ł u b a k, *Duchowość Świętej Faustyny*, Kraków 2000, s. 82, 85-87.

Spotkania Siostry Faustyny z Maryją stanowiły dyskretne towarzyszenie zasadniczemu nurtowi duchowych doświadczeń, czyli wizjom Jezusa miłosiernego. Ukazania się Najświętszej Panny posiadały charakter chrystologiczny. Matka Pana często przychodziła z Dzieciątkiem. Dała poznać swą troskę o Syna Bożego. Uczyła przyjmować Jezusa w tajemnicach Roku Liturgicznego, sakramencie Eucharystii i żyć w zjednoczeniu z Nim. Maryja podała Siostrze Faustynie Jezusa jako „najdroższy skarb”, którym pragnęła się z nią podzielić. Niepokalana Panna wzbudzała pragnienie czystości serca naszej Zakonnicy. Stanowiło to warunek, aby stać się jak „kryształ” i w taki sposób znaleźć łaskę w oczach Chrystusa. Również Pan Jezus pojawiał się w towarzystwie Swej Matki i polecał Mistyczce modlitewną więź z Najświętszą Panną¹¹

Chrystologiczny wymiar widzeń Dziewicy Maryi, jakich doświadczyła Mistyczka, łączy się z wymiarem trynitarnym. Maryja, oddana Jezusowi, złączona jest z tajemnicą Trójcy Świętej przez pełnienie woli Bożej. Matka Chrystusa ukazywała Siostrze Faustynie wypełnienie woli Pana jako najważniejsze zadanie w życiu: „Wolę Boga przełoż nad wszystkie ofiary i całopalenia” Wskazała, że najlepszą lekcją jej pełnienia jest kontemplacja Męki Chrystusa na Kalwarii. Pouczenia Maryi były bardzo owocne, gdyż Siostra Faustyna doświadczała, że podczas ich trwania wstępowało w Jej duszę „głębokie zrozumienie” woli Bożej. Najświętsza Panna nie zatrzymywała uwagi na swej osobie, lecz wskazywała na tajemnicę Boga w Trójcy Świętej. Im więcej nasza Mistyczka naśladowała Matkę Bożą, tym głębiej poznawała Boga¹²

Matka z niezgłębionego miłosierdzia Boga

Maryja, włączona w tajemnicę Trójjedynego Boga, przedstawia się Siostrze Faustynie jako „Matka z niezgłębionego miłosierdzia Boga”, jako Matka Miłosierdzia. Określenia te stanowiły formalne potwierdzenie, że ukazania się Maryi były w harmonii z treścią przesłania Jezusa, jakie otrzymywała Zakonnica. Tytuły te wskazują jednak przede wszystkim na rzeczywiste włą-

¹¹ Por. Siostra Faustyna K o w a l s k a, *Dzienniczek*, Kraków 1983, numery 32, 88, 330, 529, 597, 677, 785, 805, 846 i 1437. Dalej podajemy skrót Dz. i numerację paragrafu zamieszczonego w *Dzienniczku* na marginesie.

¹² Por. Dz. 449, 564, 843 i 1244. Wyrażenia „głębokie zrozumienie” nie należy rozumieć w sensie logicznego pojmowania, lecz raczej wiedzy wlanej, poznania, które jest darem Bożym.

czenie Maryi w tajemnicę Bożego Miłosierdzia¹³ Maryja nie tylko asystowała i współpracowała z Jezusem w przekazywaniu Siostrze Faustynie orędzia o miłosiernej miłości Boga. Ona spełniała sobie właściwą rolę, jaką Bóg w swej Opatrzności przygotował Maryi w objawieniu tej tajemnicy. Przez Jej złączenie z Chrystusem występowała jako świadek Miłosierdzia Bożego, doświadczywszy tej tajemnicy w sposób szczególny.

Znaczące jest widzenie, w jakim Mistyczka zobaczyła obraz namalowany przez E. Kazimirowskiego w pewnej małej kapliczce. Kapliczka zaczęła się zmieniać, stając się wielką i piękną świątynią. W niej właśnie Siostra Faustyna ujrzała Maryję z Dzieciątkiem na ręku. Po chwili Dzieciątko znikło i pojawił się Jezus ukrzyżowany. Matka Boża powiedziała naszej Zakonnicy, że powinna zawsze wpatrywać się w krzyż. Nie tylko gdy cierpi, lecz także gdy się raduje. Łaski płynące z krzyża są dla niej i dla innych¹⁴ Wcielenie prowadzi do Paschy, której owocem jest wylanie Ducha Świętego. Ale w centrum dzieła Odkupienia jest ofiara Jezusa na krzyżu jako najwyższy akt miłości Boga do świata. Najświętsza Panna przemówiła jako wyjątkowy świadek prawdy, że „Bóg tak umiłował świat, iż Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3, 16). Maryja zaświadczyła, że objawienie miłosierdzia Bożego szczytowy punkt osiągnęło właśnie w śmierci Jej Syna. Ona tę śmierć przyjęła wiarą i doświadczyła jej życiodajnych owoców jako Matka Kościoła, który zaczął tętnić życiem po wylaniu Ducha Świętego. Świadectwo Najświętszej Panny ukazuje, że kult Miłosierdzia Bożego nie jest kultem „litości” Boga nad ludźmi, lecz miłości Boga do ludzi; jest kultem Boga, który oddał życie Syna za życie każdego człowieka. Kult tej miłosiernej miłości Boga, dostępnej szczególnie w sakramentach, buduje Kościół i ma moc dosięgania ludzkich serc.

Maryja nie tylko jest świadkiem, lecz jest także uczestniczką objawienia się miłosierdzia na Kalwarii. Jej serce zostało dotknięte cierpieniem poniesionej ofiary. Siostrze Faustynie, której duszę przenikał ból duchowy związany z jej postannictwem, Maryja przypomina: „Wiedz córko Moja, że chociaż zostałam wyniesiona do godności Matki Boga, jednak siedem mieczów boleści przeszło mi serce” Wobec konieczności złożenia ofiary cierpienia, Maryja poleciła naszej Siostrze Zakonnej pełną ufność: „Bóg sam cię bronić będzie” Święta Dziewica wiedziała, że Jej ofiara serca, złączona z ofiarą Syna, przyniosła owoce dla Kościoła i świata. Na Kalwarii stała się duchową Matką

¹³ Por. Dz. 330, 449.

¹⁴ Dz. 561.

ludzi. Widzenie, w którym z serca modlącej się Maryi wychodzą dwa promienie, jeden idący do nieba i drugi obejmujący ziemię, symbolizuje Jej duchowe macierzyństwo, które zaczęło się na Golgocie¹⁵

Współczująca

Rolę Maryi w „objawieniach się” Jezusa miłosiernego Siostrze Faustynie należy więc widzieć w kontekście chrystologicznym i soteriologicznym. Stąd właśnie wynika Jej duchowe macierzyństwo w stosunku do ludzi potrzebujących miłosierdzia. Matka Boża współpracowała z Chrystusem w przekazywaniu Siostrze Faustynie przesłania o Bożym miłosierdziu. Czyniła to przede wszystkim jako troskliwa Matka. „Jestem Królową nieba i ziemi, ale szczególnie Matką waszą” Pragnęła, aby Jej matczyna miłość była odwzajemniona dziecięcym oddaniem. Szczególnie wymowna była sytuacja, kiedy Maryja miała zapowiedzieć Siostrze Faustynie cierpienie z powodu namalowania obrazu Jezusa miłosiernego. Najpierw nasza Zakonnica widziała smutek na twarzy Maryi, a następnie Jej serdeczny uśmiech niosący nadzieję i dodający wewnętrznej mocy. Wyrażały one autentyczne emocje rodzące się w bliskich relacjach rodzinnych. Macierzyńską troskę Maryi w ramach doświadczenia Miłosierdzia Bożego dogłębnie wyrażają słowa Matki Bożej skierowane do Siostry Faustyny: „Ja zawsze współczuję z tobą” Oddają one drżenie matczynego serca, które nigdy nie pozostaje obojętne. W widzeniach powtarzały się także gesty, kiedy Maryja przytulała Siostrę Faustynę do swego serca i okrywała płaszczem osoby bliskie naszej Zakonnicy, jak jej spowiednika i siostry ze zgromadzenia¹⁶

Maryja umacniała naszą Siostrę Zakonną w posłannictwie głoszenia światu orędzia o Miłosierdziu Bożym. W widzeniu podczas modlitwy na Jasnej Górze w maju 1933 roku Panna Najświętsza pobudzała do odwagi: „Nie bój się, mów odważnie o miłosierdziu Boga względem ludzi” Innym razem, dnia 25 marca 1936 roku, Maryja wskazała na swą misję dania światu Zbawiciela, do której Siostra Faustyna winna się włączyć przez przygotowanie świata na Jego powtórne przyjście. Słowa Świętej Dziewicy są pełne przestrogi, pokazując odpowiedzialność, jaka spoczęła na Mistyczce. Maryja jednak

¹⁵ Por. Dz. 33, 786. Maryja jest zarazem Królową Nieba i Matką Miłosierdzia (Dz. 330). Warto w tym miejscu przytoczyć jedno z modlitewnych wezwań Siostry Faustyny: „Matko Boża, dusza Twa była zanurzona w goryczy morzu, spójrz na dziecię Twoje i naucz cierpieć i kochać w cierpieniu. Wzmocnij mą duszę, niech jej ból nie łamie. Matko łaski – naucz mnie żyć z Bogiem” (Dz. 315).

¹⁶ Por. Dz. 316, 330, 449, 597, 805, 1244, 1414.

dodaje jej otuchy, zapewniając o matczynej obecności: „Nie lękaj się niczego... Ja współczuję z tobą”¹⁷

W tę macierzyńską troskę Maryi wobec Siostry Faustyny wpisała się posługa nauczycielki duchowego życia, całkowicie skierowanego na Chrystusa i pełnienie woli Bożej. Dlatego polecała duchową łączność z Ofiarą Mszy świętej, przyjmowanie Komunii wynagradzającej i nieustanną modlitwę. Uczyła dziecięcej prostoty w przyjmowaniu woli Bożej. Matka Najświętsza wskazywała na konieczność nabywania cnót pokory, czystości, cichości oraz miłości Bożej i bliźnich. W życiu codziennym Mistyczka miała się odznaczać litością i miłosierdziem. Gorliwość w życiu zakonnym Maryja określiła jako warunek wiecznej nagrody¹⁸

Niepojęcie piękna

Nie może umknąć uwadze fakt, że maryjne widzenia wnoszą do całości „objawień” wymiar kobiecego piękna. Siostra Faustyna widziała Maryję jako „niewymownie piękną” Brakowało jej słów, aby mogła choć „częstkę tej piękności wypowiedzieć” Nadejście Matki Zbawiciela zwiastował „szelest szat”, które nasza Zakonnica opisywała ze szczegółami: „Matka Boża była ubrana w białą suknię, dziwnie białą, przeźroczystą, na ramionach miała przeźroczystą niebieską, czyli jak błękit zarzutkę, z odkrytą głową, włosy rozpuszczone, śliczna i niepojęcie piękna”¹⁹ Wymiar kobiecości, jaki wnosi Maryja w nabożeństwo do Miłosierdzia Bożego, utrwala obecność wartości antropologicznych, zarówno męskich jak i kobiecych, wzajemnie komplementarnych²⁰ Otwiera także kult na wartości estetyczne, postulując piękno

¹⁷ Dz. 635; por. *Listy świętej Siostry Faustyny*, Kraków 2005, s. 111.

¹⁸ Por. Dz. 325, 1244.

¹⁹ Dz. 449, 564, 677

²⁰ Spotykamy dwa widzenia, które pozornie burzą harmonię, między Jezusem (Bogiem) i Maryją. W kontekście zapowiedzi przyszłego dramatu II wojny światowej Siostra Faustyna ma widzenia w pierwszy piątek września 1936 roku: „Wieczorem ujrzałam Matkę Bożą, z obnażoną piersią i zatkniętym mieczem, rzewnymi łzami płaczącą i zastaniała nas przed straszną karą Bożą. Bóg chce nas dotknąć straszną karą, ale nie może, bo nas zastania Matka Boża” (Dz. 686). Drugie widzenie miało miejsce dnia 1 września 1937 roku. Jezus „spoglądał na naszą ziemię wzrokiem surowym, lecz dla prośby Matki Swojej przedłużał czas miłosierdzia” (Dz. 1261). Te dwa widzenia należy widzieć jako prorocze w perspektywie wybuchu wojny (pierwszy piątek miesiąca, 1 IX 1939). Kontekst historyczny zbliżającej się wojny i tradycyjnej religijności, przypisującej Maryi szczególne wstawiennictwo przed Bogiem, upoważniają, aby – naszym zdaniem – nie wyciągać wniosków o „przeciwnieństwo” działań Boga (Jezusa) i Maryi.

liturgii, staranność w przekazie orędzia i troskę o harmonię działań apostołskich z prawdą o Bożym Miłosierdziu, zaznacza również staranie o wystrój świątyni, odpowiadający przesłaniu, jakie niesie nabożeństwo²¹

Spotkania z Maryją stanowiły ważne punkty na szlaku, który Siostra Faustyna pokonywała z Jezusem, poznając orędzie o miłosierdziu Boga i wypełniając swe posłannictwo. Święta Dziewica nie była tylko „asystentką” Przewodnika, lecz raczej świadkiem olbrzymiego „masywu” Bożej tajemnicy. Maryja świadczyła o miłosierdziu. Doświadczyła go będąc Matką Pana. Brała udział w jego objawieniu światu. Jako duchowa Matka towarzyszyła Siostrze Faustynie. Widzenia maryjne są zintegrowane z widzeniami Jezusa. Posiadają także charakter eklezjologiczny, antropologiczny, sakramentalny i liturgiczny.

III. „JEZU, UFAM TOBIE” I „TOTUS TUUS”

Jan Paweł II wyznał, że refleksja zawarta w encyklice o Bożym miłosierdziu *Dives in misericordia* była owocem jego doświadczeń duszpasterskich zdobytych w Krakowie. Trudno byłoby odtworzyć krok po kroku rodzenie się i rozwój tych doświadczeń, których owocem jest papieski dokument. Można jednak wskazać na początkowy ślad, odwołując się do dwóch autobiograficznych wypowiedzi Ojca Świętego. Ślad znaczący, gdyż pokazuje, że u początków tych doświadczeń Karola Wojtyły, jeszcze w czasie okupacji, były powiązane ze sobą przemyślenia chrystologiczno-mariologiczne.

Nawiedzenia kaplicy sióstr w Łagiewnikach w drodze do pracy w Solvayu były okazją do rozważań nad tajemnicą miłosierdzia Bożego w obliczu dramatu wojny²² W tym też czasie konspiracyjny adept teologii dogłębnie

²¹ Pośród wypowiedzi o Matce Bożej Miłosierdzia są także formy wierszowane, w których staranie o piękną formę łączy w sobie głębię teologicznej prawdy. Oto jedna z nich: „Aby godnie wystawić miłosierdzie Pana, / Łączymy się z Matką Twą Niepokalaną /... Przez Nią jak przez czysty kryształ / Przeszło do nas miłosierdzie Twoje. / Przez Nią miły Bogu człowiek się stał, / Przez Nią nam spływają wszelkich łask zdroje” (Dz. 1746). Zob. J. M a c h n i a k, *Doświadczenie Boga w tajemnicy Jego Miłosierdzia u bł. Siostry Faustyny Kowalskiej*, Kraków 1998, s. 350-357. (Według I. Różyckiego wszystkich widzeń Maryi było dwadzieścia siedem. Por. tamże, s. 351, p. 167.) Aby lepiej poznać maryjne nabożeństwo Siostry Faustyny, z uwzględnieniem jej wypowiedzi o Matce Bożej, zob. S i e p a k, D ł u b a k, *Duchowość Świętej Faustyny*, s. 82-89.

²² Por. J a n P a w e ł II, *Pamięć i tożsamość*, Kraków 2005, s. 13; t e n ż e, *Zawie-*

studiował *Traktat o doskonałym nabożeństwie do Najświętszej Panny św. Ludwika Grignion de Montfort*. Zabierał go ze sobą nawet do pracy w fabryce chemicznej, odkrywając, że nabożeństwo do Maryi wynika z „samego serca rzeczywistości trynitarnej i chrystologicznej”²³ „Rekonstrukcja” tego tropu jest o tyle istotna, o ile już na początku pozwalała ustawić „most” między ufnością w Miłosierdzie Boże, z jednej strony, a z drugiej, osobistym zawierzeniem Maryi²⁴

Postawa ufności jest owocem tajemnicy paschalnej, w którą wchodzimy przez „bramę” tajemnicy Wcielenia. Do tej „bramy” klucze ma Maryja. Zaufanie Jezusowi i zawierzenie Jego Matce nie są oddzielnymi aktami pobożności, lecz są ze sobą połączone. Jak w teologii chrystologia potrzebuje mariologii, tak i w praktykach duchowych z perspektywą chrystocentryczną łączy się wymiar maryjny oraz z kultem maryjnym wiąże się wymiar chrystologiczny i w konsekwencji także wymiar eklezjologiczny.

Prawda ta znalazła swe podkreślenie w pierwszej, chrystologicznej, encyklice *Redemptor hominis* Jana Pawła II, której ostatni rozdział został zatytułowany „Matka naszego zawierzenia” Następca św. Piotra ukazał, że Kościół odnajduje Maryję na wszystkich drogach codziennego życia, ponieważ nikt tak jak Ona nie potrafi wprowadzić w Boski i ludzki wymiar tajemnicy Odkupienia. Maryja przybliżyła nam miłość Ojca, który dał Swego Syna, aby zbawić świat. Przez Matkę ta miłość „nabiera znamion bliskich, jakby łatwo dostępnych dla każdego człowieka” Kościół idzie wraz z Maryją, aby mieć pewność życia tajemnicą Odkupienia w „całej jej życiodajnej głębi i pełni”

rzam cały świat Bożemu Miłosierdziu. Homilia w sanktuarium Bożego Miłosierdzia, w: Bóg bogaty w miłosierdzie, Watykan 2002, s. 22.

²³ A. F r o s s a r d, „Nie lękajcie się” *Rozmowy z Janem Pawłem II*, Watykan 1982, s. 153. Do epizodu studiowania „Traktatu” Ojciec Święty nawiązywał jeszcze jako kardynał. Por. A. B o n i e c k i, *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, Kraków 1983, s. 299; B. L e w a n d o w s k i, *Zawierzyć Maryi. Antologia wypowiedzi i aktów zawierzeń maryjnych Jana Pawła II*, Rzym 1991, s. 44.

²⁴ Papież, nawiązując do doświadczeń pokolenia czasów wojny, podkreślił, że przez duchowe przesłanie Siostry Faustyny, Chrystus wydobywał nadzieję w ostateczne zwycięstwo dobra nad wszelkimi przejawami zła. „Miarą wyznaczoną złu, którego sprawcą i ofiarą jest człowiek, jest ostatecznie Boże Miłosierdzie” Natomiast odkrycie „rdzenia prawd teologicznych” w mariologicznym „Traktacie” prowadziło Karola Wojtyłę do pełnego zawierzenia Matce Bożej, którego istota polegała na całkowitym oddaniu się Jezusowi. Por. J a n P a w e ł I I, *Pamięć i tożsamość*, s. 61-62; t e n ż e, *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996, s. 30; L e w a n d o w s k i, *Zawierzyć Maryi*, s. 32-33.

Z Nią zyskuje „doświadczalną pewność”, że jest po prostu bliski człowiekowi. Będąc Kościołem Chrystusa, jest Kościołem człowieka²⁵

Głosząc i czyniąc miłosierdzie Boże, Kościół idzie śladem Matki Miłosierdzia. Nie tylko rozważa teologiczną prawdę, lecz naśladuje Jej macierzyńską i kobiecą rolę w dziejach zbawienia. Kult Miłosierdzia Bożego odśłania piękno człowieczeństwa i utwierdza Kościół w Jego macierzyńskiej trosce o człowieka. Matka Chrystusa niczego nie zaślania w nabożeństwie do Miłosierdzia Bożego, lecz pomaga wydobyć Boski i ludzki jego wymiar, ukazując wzajemne przenikanie się teologii i antropologii²⁶

IV. MARYJA W „DOMU” CHRYSTUSA

Teologiczny fundament nabożeństwa do Matki Miłosierdzia w łagiewnickim sanktuarium odnajdujemy w piątym rozdziale encykliki o Bożym Miłosierdziu, odnoszącym się do tajemnicy paschalnej. Papież poświęcił Maryi punkt dziewiąty swych rozważań.

Jan Paweł II przeniósł na maryjną kartę encykliki wiarę Kościoła, który od wczesnego średniowiecza czcił Maryję jako Matkę Miłosierdzia. Połączył tę formę kultu Najświętszej Panny z doktryną Soboru Watykańskiego II o macierzyństwie Maryi w ekonomii łaski. Wypełnił maryjne stronicę dokumentu treścią biblijnych nawiązań i odniesień do liturgii Kościoła. Korzystał również z duszpasterskich i osobistych doświadczeń z czasów krakowskich, w których Siostra Faustyna miała swe szczególne miejsce. Należy zapytać o inspirujące oddziaływanie mariologii, zawartej w dokumencie, na duszpasterskie życie sanktuarium. Ponieważ istnieją komentarze do mariologii

²⁵ Por. J a n P a w e ł II, *Redemptor hominis*, nr 22.

²⁶ Myśl ta była głęboko obecna w umyśle Papieża. Jeszcze jako kardynał krakowski tłumaczył siostrze Matki Bożej Miłosierdzia (Łagiewniki, 20 VIII 1968 r.), że człowiekowi, który sięgnął dna ludzkiego życia, potrzebna jest „dobra macierzyńska albo siostrzana dłoń, która staje się wtedy narzędziem Miłosierdzia Bożego” Potrzebna jest po prostu dobra dłoń, subtelne i dojrzałe słowo i serce, aby „dźwignąć drugiego człowieka, nie poniżając go” i ukazać „Boga samego w Jego ojcostwie, w Jego wcielonym miłosierdziu...” Por. B o n i e c k i, *Kalendarium...*, s. 309.

ukazanej w *Dives in misericordia*²⁷, ograniczymy się do naświetlenia tematów ważnych dla duszpasterstwa w sanktuarium Bożego Miłosierdzia.

Nabożeństwo do Matki Bożej Miłosierdzia stanowi integralny element kultu Bożego Miłosierdzia w sanktuarium łagiewnickim. Trzy maryjne prawdy, wyrażone w punkcie dziewiątym encykliki, wyznaczają trzy dziedziny oddziaływania maryjnego nabożeństwa: 1) Maryja jest Tą, która w sposób „szczególny i wyjątkowy” doświadczyła Bożego Miłosierdzia. Niepowtarzalna rola Matki Chrystusa czyni Ją nauczycielką i uprzywilejowanym świadkiem Bożego Miłosierdzia. Chodzi tu więc o doktrynalny wymiar działania sanktuarium. 2) Maryja jest Tą, która miała swoisty udział w objawieniu się miłosierdzia, zwłaszcza poprzez „ofiara serca” na Kalwarii. Zaznaczona prawda odnosi nas do posługi sakramentalnej i liturgicznej w sanktuarium. 3) Jej posłannictwo polega na przybliżaniu ludziom Bożego Miłosierdzia „z pokolenia na pokolenie” Wskazana rola Maryi otwiera perspektywę apostoelskiej działalności sanktuarium²⁸

Doktrynalna posługa głoszenia Słowa Bożego w sanktuarium i rozpowszechniania orędzia o Bożym Miłosierdziu wymaga harmonijnego i proporcjonalnego łączenia elementów chrystologicznego, mariologicznego i eklezjologicznego oraz hagiograficznego (św. Siostra Faustyna). Kompozycja rozdziału V encykliki wskazuje na prymat tajemnicy paschalnej.

Z punktu widzenia doktrynalnego ważne jest precyzyjne stosowanie tytułów maryjnych w ramach kultu. Tytuły „Matka Miłosierdzia” lub „Matka Boża Miłosierdzia” wskazują na doświadczenie, poznanie Miłosierdzia Bożego i udział w jego objawieniu, zwłaszcza pod krzyżem. Tytuł „Matka Miłosierdzia Bożego” wyraża rolę Maryi w „przybliżaniu” ludziom miłości miłosiernej Boga. Ojciec Święty podkreślał chrystologiczny charakter tych tytułów, gdyż nawiązują one przede wszystkim do Maryi jako do Matki Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego, która ma „udział w posłannictwie Syna”²⁹ Troskę

²⁷ Zob. B. P y l a k, *Maryja – Matka Miłosierdzia*, w: J a n P a w e ł II, *Dives in misericordia. Tekst i komentarze*, red. S. Nagy, Lublin 1983, s. 171-182; R. J. A b r a m e k, *Jednoczące zdanie Maryi z „Ewangelii Miłosierdzia”* (Łk 1, 50) „*Dives in misericordia*” w: *Encyklika Ojca Świętego Jana Pawła II o Bożym Miłosierdziu «Dives in misericordia»*. Tekst i komentarze, red. S. Grzybek, M. Jaworski, s. 116-126; K. H o ł a, *Teologiczno-dogmatyczny aspekt encykliki „Dives in misericordia”* w: tamże, s. 136-147; S i u d y, *Matka Miłosierdzia*, s. 148-155; S. M. M e o, *Maria „Mater Misericordiae”* w: *Dives in Misericordia. Commento all'Enciclica di Giovanni Paolo II*, Rzym 1981, s. 443-461.

²⁸ Zasadniczo w tym paragrafie odnosimy się do *Dives in misericordia*, nr 9. W innych przypadkach będzie to zaznaczone.

²⁹ H o ł a, *Teologicznodogmatyczny aspekt encykliki...*, s. 147.

papieża o precyzyjność terminologii można przyjąć jako sugestię stosowania potrzebnych wyjaśnień. Istnieje niebezpieczeństwo rodzenia się błędnego przekonania o „piętrowym” czy „równoległym” przekazywaniu światu Bożego Miłosierdzia poprzez Jezusa i poprzez Maryję. Wymaga to stałego powracania do doktryny Magisterium Kościoła o podporządkowanym pośrednictwie Maryi w stosunku do Chrystusa, jedyne Pośrednika³⁰

Na uwagę zasługuje fakt, że w encyklice Jan Paweł II mówił o Maryi jako o świadku „pocałunku, jakiego miłosierdzie udzieliło sprawiedliwości” Określił to „wstrząsającym spotkaniem transcendentnej sprawiedliwości z miłością” W książce *Pamięć i tożsamość* Ojciec Święty podkreślił, że „głęboka tajemnica okrywa sposób, w jaki Sprawiedliwość i Miłosierdzie spotykają się w Bogu w sądzie nad ludźmi i dziejami ludzkości” Zaznaczył jednak, że o sprawiedliwość trzeba się upominać. Kościół, idąc w pielgrzymce wiary za Matką Chrystusa, zachowuje i rozważa znaczenie tego „pocałunku” sprawiedliwości i miłosierdzia. Nawiązanie do Maryi może być pożyteczne w kościelnym nauczaniu, kiedy poruszane są tematy z nauki społecznej, czy mowa jest o roli dzieł miłosierdzia w życiu społeczeństwa. Pamięć Maryi jest szczególnie ważna dla Kościoła. W niej nie tylko jest życie Jezusa i wydarzenie Odkupienia, ale również sprawa człowieka, ukochanego przez Boga. Pamięć i przypomnienie o tym spotkaniu sprawiedliwości i miłosierdzia w różnych dziedzinach życia ludzkiego jest zadaniem, jakiego Kościół uczy się od Matki³¹

W dziedzinie sakramentalnej posługi w sanktuarium Maryja ma również swe miejsce i rolę do spełnienia. Jest Matką Ukrzyżowanego. Nikt tak jak Ona nie doświadczył krzyża. Jej ofiara serca była ściśle związana z odkupieńczą Ofiarą Jej Syna na krzyżu. Jej ofiara była „swoistym udziałem w objawieniu się miłosierdzia” Najświętsza Panna patrzyła na przebite Serce Chrystusa, które Papież nazwał „centralnym a zarazem po ludzku najłatwiej dostępnym punktem objawienia miłosiernej miłości Ojca” Matka Pana uczy nas uczestnictwa w Eucharystii, jako szczególnego objawienia niewyczerpanej

³⁰ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium*, nr 62. Do tego konkretnego punktu Konstytucji dogmatycznej o Kościele odwołuje się Jan Paweł II w *Dives in misericordia*, nr 9 oraz w *Redemptoris Mater*, nr 39-40. W ramach doktrynalnej troski o kult Bożego Miłosierdzia warto zwrócić uwagę, że w specyfice tego nabożeństwa zanika pewne przeciwstawienie rodzące się w określonych formach ludowej religijności między „litościwą Matką” z jednej strony, a surowym Ojcem czy sprawiedliwym Chrystusem, z drugiej strony. Antropomorfizujące wyobrażenia ludzi należy korygować również według papieskiego nauczania.

³¹ Por. J a n P a w e ł II, *Pamięć i tożsamość*, s. 140, 151-156.

miłości Boga w Chrystusie: On zawsze jest gotowy otworzyć swe Serce, dać życie łaski, łączyć się z ludźmi jako Zmartwychwstały Pan i przygotowywać ich na ucztę niebieską.

Matka Jezusa umie pojednać serca ludzkie z Sercem Jej Syna. Dlatego staje na drogach nawróceń ludzi do Boga, pomaga w „odkrywaniu miłosierdzia, czyli owej miłości, która cierpliwa jest i łaskawa” Ta, która „najpełniej zna tajemnicę Bożego miłosierdzia”, pomaga odkryć „nieskończoną gotowość i moc przebaczenia”, jakie Bóg ofiaruje człowiekowi przez sakrament Pojednania³²

Maryja jest z Kościołem naszych czasów, który dostrzega konieczność „wielkiego wołania” o miłosierdzie dla obecnego pokolenia i tych, które nadejdą. Kościół upodabnia się do Matki Chrystusa, wypowiadając swą macierzyńską troskę o świat³³ Modlitewne wezwanie Matki Miłosierdzia nie stanowi więc tylko „dodatku” do liturgii sprawowanej w sanktuarium. Maryjne modlitwy, praktyki pobożności i pieśni podnoszą żarliwość wołania o miłosierdzie.

Apostolstwo miłosierdzia zyskuje przez zintegrowanie w sobie wymiaru maryjnego. Można zauważyć pewną „dysproporcję” między podkreślaniem w numerze 9 encykliki wyjątkowości doświadczenia miłosierdzia przez Maryję, a określeniem posłannictwa Matki Pana w Kościele, jako „przybliżania” ludziom miłości objawionej przez Jej Syna. Nie jest to głośne oznajmianie, czy spektakularne ogłaszanie językiem reklamy, lecz konkretnie dawane świadectwo, którego owoce są trwałe. Termin ten wyklucza formy źle rozumianego prozelityzmu w „ratowaniu świata” Wskazuje na rolę zaangażowania całej osoby w apostołstwo miłosierdzia. Nie można ograniczać apostołstwa tylko do „mówienia” o Bogu miłosiernym.

„Szczególnym i wyjątkowym udziałem serca Maryi” jest moment zetknięcia się miłosiernej miłości ze złem moralnym i fizycznym. Dzieła i uczynki miłosierdzia wymagają macierzyńskiej i kobiecej troski. Jak obecność Maryi w kulcie Bożego Miłosierdzia wnosi „szczególną podatność macierzyńskiego serca”, tak szczególną rolę i wartości nie do zastąpienia wnoszą kobiety i matki w życie rodziny i społeczeństwa. Bez właściwej im wrażliwości wiele sfer życia ludzkiego uległoby znacznemu skostnieniu. Podkreślanie roli kobiet i matek w życiu codziennym służy poszerzaniu „wyobraźni miłosierdzia”

³² Por. t e n ż e, *Dives in misericordia*, nr 9 i 13.

³³ Por. tamże, nr 15.

Jan Paweł II wyakcentował również „szczególną zdolność” Maryi jako Matki w docieraniu z miłosierną miłością do ludzi. Ta „życiodajna tajemnica chrześcijaństwa” prowadzi do postulatu „kultury miłosierdzia” i jej prymatu wobec różnych „instytucji miłosierdzia”. Nie chodzi więc o ilość zupy w kubku, ale o miłość i kulturę, z którą jest podany. Odpisanym podatkiem na działalność dobroczynną nie można zasłonić oczu na cierpienie brata i zagłuszyć głosu sumienia. Chodzi o „podatność i zdolność” ludzkiego serca, które nie lęka się iść z pomocą potrzebującym. Motywem działania apostoła jest osobiste doświadczenie miłosierdzia Boga, jak miało to miejsce w życiu Maryi.

Miłosierdzie Boże jest udzielane ludziom „z pokolenia na pokolenie”. Ta centralna idea maryjnej pieśni „Magnificat” została powtórzona w encyklice osiem razy w następujących kontekstach³⁴: skierowania orędzia do ludzi pokornych i do Izraela, inaugurowania nowej epoki w dziejach zbawienia i zapoczątkowania czasów ostatecznych, posłannictwa i przyszłości Kościoła, modlitwy o miłosierdzie, poszerzania się rodziny ludzkiej o nowe generacje, a w niej o nowe pokolenia chrześcijan, osiągnięć i lęków współczesnego świata³⁵. Różnorodność kontekstów wskazuje, że wytyczone przez nas sfery: doktrynalna, sakramentalno-liturgiczna i apostołstwa czynnego miłosierdzia, przenikają się wzajemnie. Naśladowanie Maryi w Jej profetycznej postawie „przybliżania” ludziom miłosierdzia polega w dużej mierze na umiejętnym połączeniu Bożego Słowa, zbawczej łaski i ludzkiego czynu.

V MATKA POŚRÓD UFAJĄCYCH PANU

Życie liturgiczne i duszpasterskie oraz obecność tematyki poświęconej Matce Miłosierdzia w publikacjach są znakami rozwoju nabożeństwa do Matki Miłosierdzia w sanktuarium w Łagiewnikach.

Zasadniczy rys nabożeństwa maryjnego w sanktuarium można zobaczyć w nowej bazylice, konsekrowanej przez Jana Pawła II dnia 17 sierpnia 2002

³⁴ Ojciec R. J. Abramek stwierdza, że idea tych słów zawarta jest „na każdej stronie encykliki”. Uważa, że można je uznać za „zdanie organizacyjne” dokumentu. Por. *Jednoczące zdanie Maryi...*, s. 117, 120.

³⁵ Por. J a n P a w e ł II, *Dives in misericordia*, nr 5, 9, 10, 15, w tytule VI rozdziału, i w VII (wstęp).

roku. W górnej świątyni, nad tabernakulum w kształcie globu ziemskiego, umieszczono obraz Jezusa Miłosiernego. Patrząc na ołtarz, po lewej stronie, na bocznej ścianie umieszczono kopię obrazu Matki Miłosierdzia, czczonego w Ostrej Bramie w Wilnie. Sprowadzona kopia obrazu Maryi jest mniejszych rozmiarów niż obraz Jezusa. Jej poświęcenie odbyło się 16 sierpnia 2003 roku³⁶ Ikonograficzna obecność Maryi wyraża prawdę, że nabożeństwo maryjne nie stanowi równoległego kultu, lecz jest pobożnością wspomagającą główny kult Miłosierdzia Bożego. Obecność Maryi jest w tym kulcie wyrażona, lecz w pewnym sensie dyskretna. W tej ikonograficznej scenerii wskazane może być wykorzystanie dwóch formularzy Mszy świętych o „Najświętszej Maryi Pannie, Królowej i Matce miłosierdzia” umieszczonych w „Zbiorze Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” Zwyczaj odmawiania po Eucharystii modlitwy „Pod Twoją obronę” jest trafną praktyką. Starożytna modlitwa zaczynała się bowiem od słów: „Do Twego miłosierdzia uciekamy się...” Na kaplicy w Ostrej Bramie widnieje zaś napis: „Matko Miłosierdzia – pod Twoją obronę uciekamy się”³⁷

Z sanktuarium w Łagiewnikach związana jest Szkoła Jana Pawła II „Totus Tuus” Powstała jako „żywa” pamiątka pontyfikatu Papieża. W jej ramach realizowane są trzy formy działalności zmierzającej do wzrostu wiary, pogłębienia formacji duchowej i zaangażowania apostolskiego. Skrystalizowały się one w następujące inicjatywy: 1) w „wieczory Jana Pawła II”, 2) w „rekolekcyjną szkołę modlitwy” 3) w „nową wyobraźnię miłosierdzia” Uczestnicy przyjmują papieskie wezwanie „Totus Tuus” jako dar mistrza dla uczniów, którym pragną się w życiu posługiwać. Życie całkowicie oddane Bogu przez Maryję stanowi drogę świętości. Jest to także sposób realizowania życzenia Jana Pawła II, wyrażonego w Łagiewnikach: „Niech się spełnia zobowiązująca obietnica Pana Jezusa, że stąd ma wyjść «iskra, która przygotowuje świat na ostateczne Jego przyjście»”³⁸ Maryja pomaga rozniecić tę „iskrę” Bożej miłości w płomień dobra, ogarniający coraz więcej ludzi.

³⁶ O kulcie Madonny z Ostrej Bramy jako Matce Miłosierdzia, zob. *Matka Miłosierdzia z Ostrej Bramy. W 50-tą rocznicę koronacji obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej (1927-2 VII 1977)*, Rzym 1977, s. 26-28. Warto nadmienić, że obraz Jezusa miłosiernego, namalowany przez E. Kazimirowskiego w Wilnie, był po raz pierwszy wystawiony w czasie triduum przed zakończeniem Jubileuszu Odkupienia, w dniach 26-28 kwietnia 1935 roku. Sama uroczystość wypadła w pierwszą niedzielę po Wielkanocy, obecnie święto Miłosierdzia Bożego (Dz. 89). Por. A. Witko, *Nabożeństwo do Miłosierdzia Bożego według świętej Faustyny Kowalskiej*, Kraków 2004, s. 58-60.

³⁷ Krupa, *Maryja Matka Miłosierdzia*, s. 117.

³⁸ Jan Paweł II, *Zawierzam cały świat Bożemu Miłosierdziu*, s. 21.

Szczególną oprawę mają „wieczory Jana Pawła II” które odbywają się w pierwsze soboty miesiąca. Rozpoczynają się Eucharystią, sprawowaną w nowej bazylice o godz. 20. Od godz. 21 do godz. 21.37 jest czas medytacji nad słowami Jana Pawła II i modlitwy. Na zakończenie, pod wizerunkiem Matki Miłosierdzia, jakby u Jej stóp, przekazywany jest ogień miłosierdzia zapalony przez Ojca Świętego. Jest to symbol podejmowania konkretnych działań, by rozpalać miłosierdziem własne serce i przekazywać miłosierdzie światu.

Temat roli Maryi w kulcie Bożego Miłosierdzia jest obecny w publikowanych przez Wydawnictwo „Misericordia” czasopismach i książkach. W kwartalniku „Orędzie Miłosierdzia” możemy znaleźć trzy biblijne rozważania o Matce Miłosierdzia, autorstwa J. Popieli SJ i E. Szymanka TChr. Pierwszy z piszących jest autorem dwóch tekstów. Maryja jest ukazana jako kobieta głębokiego zaufania do Boga, przez co wytycza nowy szlak, którym podążają ludzie. W rozważaniu, które uwypukla wydarzenie w Kanie Galilejskiej, podkreślono Jej współczucie dla ludzi i Jej rolę pośredniczenia między ludźmi a Chrystusem. Drugi autor tłumaczy, że posługa miłosierdzia Matki Pana wobec Elżbiety nie polegała tylko na sprzątanii i gotowaniu, lecz przede wszystkim na przyniesieniu Jezusa. Przez zjednoczenie z Jezusem Maryja przekazuje Jego miłosierdzie w osobistych aktach dobroci³⁹ Są to teksty o charakterze popularyzatorskim, lecz zawierają trafne przemyślenia.

Interesujące rozważanie przedstawił bp Albert-Marie de Monléon z Francji na konferencji w Łagiewnikach 16 kwietnia 2004 roku. Ponieważ miłosierdzie oznacza „serce poruszone czyjaś nędzą”, Maryja okazuje swe współczucie cierpiącym i otwiera serca na miłosierdzie Boże. U pewnej grupy ludzi istnieje jakby rodzaj głuchoty i nieakceptacji miłosierdzia Bożego, które Maryja pomaga pokonać⁴⁰ Istnieją również publikacje o charakterze naukowym. Przykładem może być praca ks. H. Wejmana. Autor poświęca wiele uwagi, by od biblijnej strony przedstawić miłosierdzie w życiu Maryi i ująć je w ramy wypowiedzi Jana Pawła II z *Dives in misericordia* oraz współczesnych teologów⁴¹

³⁹ Zob. J. P o p i e l, *Zawierzenie Maryi od Zwiastowania aż po krzyż*, „Orędzie Miłosierdzia” 45(2003), s. 12-13; t e n ż e, *Maryja w planach Bożego Miłosierdzia*, „Orędzie Miłosierdzia” 32(1999), s. 12-13; E. S z y m a n e k, *Wzór Miłosierdzia w życiu Maryi*, „Orędzie Miłosierdzia” 53(2005), s. 12-13.

⁴⁰ Zob. A.-M. M o n l é o n d e, *Maryja – Matka Miłosierdzia*, „Zeszyty Odnowy w Duchu Świętym” 2005, nr 5(80), s. 84-90. Konferencja została zamieszczona w ramach cyklu „Wyobraźnia miłosierdzia”

⁴¹ Zob. H. W e j m a n, *W biblijnej szkole miłosierdzia*, Kraków 2004, s. 126-139.

Przybywający do sanktuarium Bożego Miłosierdzia pielgrzymi mogą spotkać obok Jezusa miłosiernego Jego Matkę. Nie muszą „szukać” Maryi, bo Ona jest tam, gdzie jej Syn. Opisane powyżej przejawy kultu Najświętszej Panny, zarówno praktyki sióstr zakonnych, jak i nabożeństwa w nowej bazylice, należy traktować jako jedną całość, tworzącą maryjny wymiar kultu Bożego Miłosierdzia. Nabożeństwo do Matki Miłosierdzia jest bogate zarówno przez zachowanie dawnych form maryjnych praktyk, wywodzących się z tradycji życia zakonnego, jak i przez ich nowe formy.

*

Powyższe opracowanie upoważnia do stwierdzenia, że w sanktuarium w Łagiewnikach nabożeństwo maryjne jest wkomponowane w kult Bożego Miłosierdzia. Wskazują na to zarówno geneza nabożeństwa, wyrażana przez tradycje zakonne, jak i istotne dla tego miejsca prywatne objawienia, jakie otrzymała św. Siostra Faustyna. Maryjny wątek duchowych doświadczeń Mistyczki z Łagiewnik odpowiada głównym mariologicznym tezom encykliki o „Bogu bogatym w miłosierdzie” Papież oparł swą myśl na świadectwie biblijnym, ukazującym Maryję jako Tę, która miłosierdzia doświadczyła, miała udział w jego objawieniu i przekazaniu światu. Mariologia papieskiego dokumentu pozwoliła na wskazanie wpływu Maryi na trzy zasadnicze sfery oddziaływania kultu Bożego miłosierdzia: na sferę doktrynalną, na sferę sakramentalno-liturgiczną i na sferę apostolską. Istniejące praktyki religijne, odnoszące się do Matki Miłosierdzia, potwierdzają włączenie nabożeństwa maryjnego w nurt kultu Bożego Miłosierdzia. „Dyskretna” obecność Maryi w sanktuarium w Łagiewnikach ma swe miejsce i znaczenie. Przed nabożeństwem maryjnym należy więc otworzyć perspektywę dalszego rozwoju.

Nasze studium w pewnym stopniu pokazuje, że religijny kult w Kościele katolickim jest kultem wzajemnych odniesień, zgodnych z tajemnicą Wcieleń i jej zbawczymi owocami w życiu Kościoła. Doświadczenia niektórych Kościołów lokalnych w drugiej połowie XX wieku, kiedy dominował duch „porządkowania” kultu religijnego, ukazały nie tylko panujący zamęt doktrynalny, ale również brak wniknięcia w „wielkie i życiodajne tajemnice chrześcijaństwa”. Są one głębokie, ale zarazem proste i bliskie ludziom, są zarówno teologiczne, jak i antropologiczne. Sprawiają, że ludzie wiary odnajdują się w kościołach jak we własnym domu. Obecność Maryi jest jedną z tych tajemnic, która otwiera na Boga i emanuje ciepłem matczynej miłości.

„JESUS I TRUST IN YOU”
AND MARIAN PIETY IN ŁAGIEWNIKI

S u m m a r y

The study “*His mercy from age to age*” *The Marian devotion in the Shrine of the Divine Mercy in Cracow-Łagiewniki* shows the Marian piety of the Congregation of the Sisters of the Mother of Mercy, the meaning of the apparitions of the Virgin that Sister Faustyna Kowalska also had and the teachings with respect to the Mother of Christ found in the encyclical letter *Dives in Misericordia* written by John Paul II. It has been declared a relationship between these three examined subjects: The devotion towards the Mother of Mercy has an integral part to the worship of the Divine Mercy. It emphasizes three fundamental facts: 1) The Blessed Mother lived in a particular form of mercy, 2) She assisted Christ in the revelation of mercy to the entire world, 3) The Mother of God transmitting mercy to mankind, brings it closer to us.

The Marian piety has its influences in the doctrinal teaching, sacramental-liturgy life and in the apostolate carried out in the Divine Mercy Sanctuary in Cracow-Łagiewniki. This piety could be described as “a discreet and effective presence” of Mary. It has a particular meaning within the devotion to the Divine Mercy. The traditional forms of Marian piety are being enriched and inspired by the papal teachings.

Translated by Andrzej Dobrzyński

Słowa kluczowe: Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach, Faustyna Kowalska, Miłosierdzie Boże, Matka Miłosierdzia.

Key words: The Shrine of the Divine Mercy in Cracow-Łagiewniki, Faustyna Kowalska, Divine Mercy, Mother of Mercy.